

Sygn. akt: I C 728/17 zagr

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lipca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2022 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **H. B. (1)**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)- (...)**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 900.000 (dziewięćset tysięcy) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 23 września 2017 r. do dnia zapłaty,

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 61.452 zł 60 gr (sześćdziesiąt jeden tysięcy czterysta pięćdziesiąt dwa złote sześćdziesiąt groszy) zł w tym kwotę 10.817 (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt. I C 728/17

UZASADNIENIE

Powódka H. B. (1), dnia 6 grudnia 2017 roku wniosła do Sądu Okręgowego w O., pozew przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)- (...) o zapłatę 900.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 15 września 2017r. do dnia zapłaty.

Powódka podniosła, że decyzją nr (...) Naczelnika Gminy G. z dnia 23 maja 1978 roku wydaną na podstawie art. 38 ustawy z dnia 14 lipca 1961 roku o gospodarce terenami w miastach i osiedlach została, wraz z nie żyjącym mężem H. B. (2), bezprawnie pozbawiona została prawa własności nieruchomości - gospodarstwa rolnego - o powierzchni 24,12 ha wraz ze znajdującymi się na niej zabudowaniami, położonej we wsi W., w gminie G., powiat (...), województwo (...). Naczelnik Gminy stwierdził przeniesienie prawa własności działek oznaczonych nr (...) na rzecz Skarbu Państwa. Wskazała, że powódka wraz z mężem wyjechali na pobyt stały za granicę pozostawiając gospodarstwo rolne bez użytkowania. Nieruchomość położona we wsi W. zajmowała obszar 24,12 ha i była zabudowana budynkiem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi. Obszar 7,48 ha stanowił las. Powódka ani jej mąż nigdy nie zrzekli się prawa własności przedmiotowej nieruchomości, ani nie wyrazili zgody na jej przejęcie przez Skarb Państwa. Rezultatem wykonania przedmiotowej decyzji, działki składające się na nieruchomość zostały przez Skarb Państwa zbyte innym osobom fizycznym oraz przeszły na własność Państwowych Gospodarstw Leśnych Lasów Państwowych. Po śmierci męża w 2016 roku, jako jego jedyna spadkobierczyni nabyła ona prawo do całości nieruchomości. Podstawą jej prawa własności nieruchomości jest akt własności ziemi nr (...), wydany przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w O. z dnia 1 czerwca 1973 roku. Na mocy powyższego aktu powódka wraz z mężem wystąpiła do Państwowego Biura Notarialnego w O. z wnioskiem o założenie dla nieruchomości księgi wieczystej. Decyzją Ministra Rolnictwa i

Rozwoju Wsi z dnia 16 sierpnia 2017 roku uchylono w całości zaskarżoną przez powódkę decyzję Naczelnik Gminy G. i stwierdzono jej nieważność. Strona powodowa podnosi, że wydana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzja, uprawnia powódkę do dochodzenia odszkodowania.

Powódka określiła wartość nieruchomości na kwotę 900.000,00 zł. Wskazała, że na wysokość kwoty wpływ ma okoliczność zabudowania działek, które są położone w atrakcyjnym turystycznie rejonie w pobliżu jeziora G.. Powódka wystąpiła do Wojewody (...) - (...) pismem z dnia 8 września 2017 roku z przedsądowym wezwaniem do zapłaty stosownego odszkodowania z tytułu bezprawnego pozbawienia prawa własności. Wojewoda w odpowiedzi z dnia 15 września 2017 roku wskazał brak podstaw roszczenia powódki. (k. 3-10).

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł oddalenie powództwa w całości kwestionując roszczenie powódki zarówno co do zasady jak i wysokości. W ocenie pozwanego powódka nie jest uprawniona do dochodzenia odszkodowania za całą nieruchomość, ponieważ jej część znajduje się w posiadaniu Skarbu Państwa- Nadleśnictwa K.. Strona pozwana podniosła, że na skutek wydania lub wykonania decyzji Naczelnika Gminy w G. nie można twierdzić, że powódka poniosła szkodę polegającą na utracie prawa własności nieruchomości we wsi W.. Późniejsze losy prawne nieruchomości nie mogą być oceniane jako skutki prawne decyzji z dnia 23 maja 1978 roku. Swoje stanowiska uzasadnia brakiem związku przyczynowego pomiędzy szkodą, a decyzją Naczelnika Gminy G., następnie tym, że powódka i jej mąż utracili własność nieruchomości z mocy prawa, które to zdarzenie było niezależne od wydania decyzji przez Naczelnika Gminy G.. Ostatecznie pozwana wskazała, że nawet jeżeli Sąd przyjąłby, że nie nastąpiła utrata prawa własności z mocy prawa to nastąpiła na skutek zbycia tych nieruchomości osobom trzecim w warunkach rękopisów wiary publicznej ksiąg wieczystych, a nie na skutek wydania decyzji administracyjnej przez Naczelnika Gminy G.. Ponadto, pozwany podniósł, że w pozwie została wskazana błędna data wymagalności odsetek oraz zawyżona kwota roszczenia. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia. (k. 61-70)

Postanowieniem z dnia 12 czerwca 2018 r. Sąd postanowił na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. zawiesić postępowanie do czasu toczącego się postępowania administracyjnego przed NSA. (k. 92)

Postanowieniem z dnia 1 lipca 2020 r. Sąd podjął zawieszono postępowanie. (k. 121)

Pismem z dnia 24 stycznia 2022 roku (data wniesienia do Sądu: 25.01.2022 r.), strona powodowa rozszerzyła powództwo i wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kwoty 1.204.000 zł wraz z odsetkami od dnia 15 września 2017 roku. Powódka powołała się na wartość nieruchomości wskazaną w sporządzonym przez biegłego operacie szacunkowym. (k. 343-345)

Pozwany podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie jednocześnie wnosząc o oddalenie powództwa w całości. (k. 352-358)

Sąd ustalił, co następuje:

H. B. (1), z domu G., urodziła się (...) w miejscowości T. na obszarze ówczesnych niemieckich P. Wschodnich. Dnia 8 października 1960 roku zawarła małżeństwo z H. B. (3). Na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 roku o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, w stosunku do H. B. (2) oraz H. B. (1), Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w O. dnia 1 czerwca 1973 roku wydało akt własności ziemi nr 483/73, stwierdzając nabycie przez ww. prawa własności do działek oznaczonych nr (...) o łącznej powierzchni 24,12 ha położonych we wsi W., gminie G.. Nabycie nastąpiło nieodpłatnie. Dla ww. nieruchomości została w dniu 28.09.1973 r. założona księga wieczysta, jako właściciele została wpisana powódka i jej mąż.

(dowód: akt własności ziemi – k. 18 oraz k. 380, postanowienie z dnia 28.09.1973 r. – k. 19 oraz k. 381, odpis skrócony aktu małżeństwa – k. 125-126, opis i mapa k. 25 oraz k. 377, wniosek o założenie księgi wieczystej – k. 376, wykaz zmian gruntowych – k. 378-379)

Powódka posługuje się nazwiskiem B.. W dokumentach wydanych przed 1945 rokiem H. B. (2) posługiwał się nazwiskiem (...). W oparciu o zarządzenie Prezesa Rady Ministrów nr (...) z dnia 7 kwietnia 1952 roku, dokonano zmiany w pisowni nazwiska zmieniając je z pisowni niemieckiej (...) na pisownię polską (...). W związku z wyjazdem powódki oraz jej męża do Niemiec w 1978 roku, pisownia nazwiska ponownie uległa zmianie na przedwojenne (...).

(dowód: odpis skrócony aktu małżeństwa – k. 125-126, kserokopia dowodu osobistego dot. powódki – k. 41, polski odpis skrócony aktu urodzenia H. B. (2) k. 151, polski odpis zupełny aktu urodzenia H. B. (2) k. 161, odpis zupełny aktu małżeństwa powódki k.156, niemiecki akt urodzenia H. B. (2) – k. 152 oraz k. 160, kserokopia dowodu osobistego H. B. (2) k. 153).

Obecnie w skład działek składających się na nieruchomość uprzednio należącej do powódki i jej męża wchodzi następujące działki:

- Działka nr (...): (...), (...) i (...) (część),

- Działka nr (...): (...) (część),

- Działka nr (...): (...) i (...),

- Działka nr (...): (...),

- Działka nr (...): (...).

- Działka nr (...): (...),

- Działka nr (...): (...),

- Działka nr (...): (...)

- Działka nr (...): (...)

- Działka nr (...): (...)

(dowód: decyzja wraz z uzasadnieniem Wojewody (...) - (...) w O. z dnia 18.03.2015 r. – k. 27-29)

W skład gospodarstwa rolnego powódki wchodził murowany dom o dwóch kondygnacjach naziemnych i jednej kondygnacji podziemnej, pięciopokojowy z kuchnią i łazienką. Pod połową budynku znajdowała się piwnica. Do domu był doprowadzony prąd oraz bieżąca woda. Oprócz budynku mieszkalnego na nieruchomości znajdował się budynek gospodarczy o konstrukcji murowano-drewnianej, stodoła drewniana, chlewnia murowano-drewniana oraz garaż. Obszar 7,48 ha zajmowały grunty leśne.

(dowód: zeznania H. B. (2) k. 93v-94, dokumentacja zdjęciowa k. 20-24 oraz k.83, zeznania powódki wraz z tłumaczeniem – k. 236-255 oraz k. 261-271)

Dnia 20 maja 1978 roku powódka wraz mężem wyjechała z Polski celem stałego zamieszkiwania w Republice Federalnej Niemiec, pozostawiając swoje gospodarstwo rolne bez poczynienia względem niego dalszych rozporządzeń. Zdecydowali się opuścić Polskę z uwagi na to, że ich rodzina mieszkała w Niemczech oraz identyfikowali się z narodowością niemiecką.

Naczelnik Gminy G. decyzją nr (...) z dnia 23 maja 1978 roku na podstawie art. 36 ustawy z dnia 14 lipca 1961 roku o gospodarce terenami w miastach i osiedlach stwierdził przejście prawa własności przedmiotowego gospodarstwa rolnego na rzecz Skarbu Państwa w stanie wolnym od obciążeń na rzecz osób trzecich.

(dowód: decyzja Naczelnika Gminy G. z dnia 23.05.1978 r. – k. 26 oraz k. 384, wniosek Naczelnika Gminy w G. – k. 383, zawiadomienie o wpisie KW – k. 385, wykaz zmian gruntowych – k. 386-387, dowód: zeznania H. B. (2) k. 93v-94)

Powódka ani jej mąż nie otrzymali żadnej rekompensaty pieniężnej za pozostawione gospodarstwo od rządu Republiki Federalnej Niemiec. Mąż powódki uzyskał kwotę 5.672,10 DM na umeblowanie nowego miejsca zamieszkania.

(dowód: zeznania powódki wraz z tłumaczeniem – k. 236-255 oraz k. 261-271)

Powódka wraz z mężem wystąpiła do Wojewody (...) (...) z wnioskiem z dnia 14 października 2014 roku o stwierdzenie nieważności decyzji Naczelnika Gminy G. nr (...) z dnia 23 maja 1978 roku. Wojewoda decyzją z dnia 18 marca 2015 roku odmówił stwierdzenia nieważności podnosząc, że zgodnie z obowiązującą wtedy ustawą z dnia 14 lipca 1961 o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, prawo własności przeszło na Skarb Państwa z mocy prawa, a wydana decyzja stanowi jedynie załącznik do wniosku wieczystoksięgowego. Następnie, powódka wraz z mężem złożyła odwołanie od decyzji do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który decyzją z dnia 16 sierpnia 2017 roku uchylił w całości zaskarżoną decyzję oraz stwierdził nieważność decyzji Naczelnika Gminy G. z dnia 23 maja 1978. Minister stwierdził, że decyzja Naczelnika Gminy została wydana bez podstawy prawnej, oraz nie podzielił argumentacji Wojewody co do uznania decyzji uwłaszczeniowej za załącznik. Zdaniem ministra wydanie jakiegokolwiek decyzji w tej sprawie na podstawie obowiązujących wówczas przepisów nie było możliwe ani wymagane.

(dowód: decyzja Wojewody (...) (...) z dnia 18.03.2015 r. – k. 27-29, decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16.08.2017 r. - k. 30-32)

Skarb Państwa reprezentowany przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe K. złożył skargę na decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W.. Wyrokiem z dnia 15 czerwca 2018 r., sygn. akt (...) Sąd oddalił skargę. Następnie od ww. wyroku Skarb Państwa - Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe K. wniósł skargę kasacyjną, która została oddalona przez Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2020 r.

(dowód: wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30.04.2020 r. – k. 115-120)

Dnia 21 lutego 2016 roku zmarł mąż powódki H. B. (2). Powódka nabyła cały spadek po mężu jako jedyny spadkobierca testamentowy.

(dowód: akt zgonu H. B. (2) wraz z tłumaczeniem k. 127-128 oraz k. 154-155, (...) poświadczenie spadkowe wraz z tłumaczeniem k. 37,37A oraz k. 129-144).

Wartość rynkowa nieruchomości gruntowej, położonej w W., gm. G. zabudowanej budynkiem mieszkalnym, budynkiem gospodarczym, stodołą i chlewem, obejmującą działki oznaczone uprzednio numerami (...) ujętymi w księdze wieczystej o numerze (...) z ograniczeniem ich powierzchni do 16,64 ha z wyłączeniem lasów według stanu na dzień 23.05.1978 r. i cen z dnia 29.12.2021 r. wynosi 1.204.000 zł.

(dowód: opinia biegłego w formie operatu szacunkowego k. 296-330, przesłuchanie biegłego sądowego – k. 425v-427)

Powódka pismem z dnia 8 września 2017 r. wezwała Skarb Państwa – Wojewodę (...) (...) do zapłaty kwoty 1.200.000 zł w terminie 14 dni od dnia trzymania pisma. W odpowiedzi pozwany wskazał, że brak jest podstaw do wypłaty odszkodowania w żądanej wysokości.

(dowód: przedsądowe wezwanie do zapłaty – k. 33-35, pismo pozwanego – k. 36)

Nieruchomość uprzednio należąca do powódki i jej męża stanowiąca tereny leśne o obszarze 7,4800 ha obecnie stanowi własność Skarbu Państwa - Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa K..

(dowód: wyciąg do księgi wieczystej nr (...) – k. 391-392, zawiadomienie o wpisie w KW – k. 393-395)

Pozostała część nieruchomości należącej do powódki i jej męża, która nie stanowiła terenów leśnych o obszarze 16,64 ha została przez Skarb Państwa zbyta osobom trzecim.

(okoliczność niezaprzeczona)

Sąd zważył, co następuje:

W świetle ustalonych okoliczności faktycznych sprawy powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części. W ocenie Sądu powódka wykazała związek przyczynowo skutkowy pomiędzy wydaniem decyzji przez Naczelnika Gminy G. z dnia 23.05.1978 r., a poniesioną szkodą, która polegała na bezprawnym pozbawieniu jej i jej męża prawa własności nieruchomości. Wobec powyższego Sąd uwzględnił zgłoszone roszczenie odszkodowawcze przysługujące powódce od Skarbu Państwa, jednakże w innej wysokości niż żądała tego ostatecznie strona powodowa. Sąd uwzględnił powództwo do kwoty 900.000 zł i oddalił ponad tę kwotę oraz w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonej kwoty za okres od dnia 15.09.2017 r. do dnia 22.09.2017 r.

Początkowo powódka wniosła pozew o zapłatę kwoty 900.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15.09.2017 r. do dnia zapłaty. Następnie rozszerzyła powództwo i żądała zapłaty kwoty 1.204.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 15.09.2017 r. do dnia zapłaty. Powódka opierała roszczenia odszkodowawcze na tym, że Skarb Państwa na podstawie decyzji z dnia 23.05.1978 r. nr 8220-33/78 wydanej w trybie przepisów ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (Dz. U. z 1961 r., Nr 22, poz. 159) bezprawnie przejął nieruchomość gruntową, a następnie ją zbył. Jednocześnie wskazać należy, że powódka w toku postępowania nie dochodziła zapłaty za tereny leśne, które obecnie znajdują się w posiadaniu Skarbu Państwa - Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa K..

W wyniku zaskarżenia ww. decyzji przez powódkę i jej męża została stwierdzona jej nieważność. Strony odmiennie określały skutki decyzji wydanej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16.08.2017 r. Powódka wskazywała, że z uwagi na stwierdzenie nieważności decyzji Naczelnika Gminy G. oraz zbycie prawa własności nieruchomości przez Skarb Państwa osobom trzecim, przysługuje jej roszczenie odszkodowawcze. Natomiast pozwany podnosił, że powódka wraz z mężem utracili własność nieruchomości z mocy samego prawa tj. na podstawie art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, a wydana przez Naczelnika Gminy G. decyzja nie wywołała żadnych skutków prawnych – dalsze losy nieruchomości nie mogą być oceniane jako skutki prawne wskazanej decyzji. Pozwany kwestionował, aby powódka w toku procesu wykazała związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy decyzją Naczelnika Gminy G., a powstałą szkodą. Sporna pomiędzy stronami również była wysokość dochodzonego przez powódkę roszczenia. Natomiast stan faktyczny pomiędzy stronami co do istoty nie był sporny, a został ustalony na podstawie złożonych dokumentów przez obie strony postępowania, których prawdziwość nie była kwestionowana oraz na podstawie zeznań świadka i powódki. Sąd dał wiarę zeznaniom świadka jak i powódki i korelują one z pozostałym zgromadzonym materiałem.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu pozwanego dotyczącego tego, że wydana przez Naczelnika Gminy G. decyzja nie wywołała żadnych skutków prawnych względem powódki i jej męża, ponieważ przejście nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa nastąpiło z mocy samego prawa. Tym samym w ocenie pozwanego powódce nie przysługuje żadne roszczenie odszkodowawcze z tego tytułu.

Zgodnie z powoływanym przez pozwanego przepisem art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (...) stanowiące zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. b) dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. Nr 13, poz. 87 z późniejszymi zmianami) własność osób, którym wobec uzyskania przez nie stwierdzenia narodowości polskiej służyło obywatelstwo polskie, przechodzą z samego prawa na własność Państwa, jeżeli osoby te w związku z wyjazdem z kraju utraciły lub utracą obywatelstwo polskie. Osoby te tracą prawo rozporządzania nieruchomością z dniem, w którym złożyły właściwym organom polski dowód

osobisty i otrzymały dokument uprawniający do wyjazdu za granicę.”. W art. 2 ust. 1 lit. b dekretu z dnia 08.03.1946 r. o majątkach opuszczonych i ponemieckich wskazano że, z mocy samego prawa przechodzi na własność Skarbu Państwa wszelki majątek obywateli Rzeszy Niemieckiej i byłego W. Miasta G. z wyjątkiem osób narodowości polskiej lub innej przez Niemców prześladowanej. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 21.12.2005 r., sygn. akt wskazał; Nie ulega przy tym wątpliwości, że przepis art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach jako wyjątkowy, przewidujący bardzo dotkliwą sankcję w postaci utraty własności nieruchomości, nie może podlegać wykładni rozszerzającej. Uzasadnia to wniosek, że utrata własności nieruchomości, o której stanowi ten przepis, dotyczy jedynie tych osób, które po stwierdzeniu ich narodowości polskiej i uzyskaniu obywatelstwa polskiego zachowały własność nieruchomości należących do nich przed dniem 1 stycznia 1945 r., a następnie w związku z wyjazdem z kraju utraciły obywatelstwo polskie; nie dotyczy to następców prawnych tych osób. Nie dotyczy zatem powoda. Zastosowanie wobec niego art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach nie było zatem uprawnione, a ponadto Sąd Najwyższy podjął w składzie 7 sędziów następującą uchwałę Przepis art. 38 ust. 3 (pierwotnie art. 39 ust. 3) ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (t.j. Dz.U. z 1969 r. Nr 22, poz. 159 ze zm.) nie miał zastosowania do spadkobierców osób wymienionych w tym przepisie (uchwała SN z dnia 29.06.2012 r., sygn. akt III CZP 88/11).

Powoływany przez stronę pozwaną przepis art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach ma zastosowanie wyłącznie do osób wskazanych w tym konkretnym przepisie, a więc do osób, które były obywatelami Rzeszy Niemieckiej, ale narodowości polskiej, które uzyskały stwierdzenie tej narodowości, a następnie wyjechały z Polski – osoby takie traciły wówczas prawo własności nieruchomości należących do nich. Powódka wraz z mężem nie byli takimi osobami. Nabyli oni prawo własności nieruchomości składających się z działek nr (...) o powierzchni 24,12 ha położonych w miejscowości W. na podstawie art. 1, 5, 12 ustawy z dnia 26.10.1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (akt własności – k. 18). Zgodnie z art. 1 ust. 1 i 2 powołanej ustawy:

ust. 1 (...) wchodzące w skład gospodarstw rolnych, zwane dalej "nieruchomościami", i znajdujące się w dniu wejścia w życie ustawy w samoistnym posiadaniu rolników stają się z mocy samego prawa własnością tych rolników, jeżeli oni sami lub ich poprzednicy objęli te nieruchomości w posiadanie na podstawie zawartej bez prawem przewidzianej formy umowy sprzedaży, zamiany, darowizny, umowy o dożywocie lub innej umowy o przeniesienie własności, o zniesienie współwłasności albo umowy o dział spadku.

ust. 2 Rolnicy, którzy do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy posiadają nieruchomości jako samoistni posiadacze nieprzerwanie od lat pięciu, stają się z mocy samego prawa właścicielami tych nieruchomości, chociażby nie zachodziły warunki określone w ust. 1. Jeżeli jednak uzyskali posiadanie w złej wierze, nabycie własności następuje tylko wtedy, gdy posiadanie trwało co najmniej przez lat dziesięć.

Wobec powyższego bezsprzecznie stwierdzić należy, że prawo własności spornej nieruchomości powódka i jej mąż nabyli na podstawie innych przepisów, niż te które uzasadniałyby zastosowanie art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach. Nadmienić należy również, że nie nabyli oni nieruchomości nawet jako spadkobiercy osoby wymienionej w art. 38 ust. 3 ww. ustawy, jednakże w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego nawet fakt spadkobrania nie miałby znaczenia z uwagi na brak możliwości stosowania rozszerzającej wykładni wskazanego przepisu.

W związku z powyższym, za nieuzasadnione należy uznać twierdzenia pozwanego dotyczące tego, że powódka i jej mąż utracili prawo własności nieruchomości z mocy samego prawa na skutek wyjazdu z Polski w dniu 20.05.1978 r.

Mając na uwadze powyższe, jedynym dokumentem, który pozbawiał powódkę i jej męża prawa własności nieruchomości składających się z działek nr (...) o powierzchni 24,12 ha położonych w miejscowości W. była decyzja nr (...) Naczelnika Gminy G. z dnia 23.05.1978 r. Jak zostało ustalone w toku niniejszego postępowania decyzja ta została skutecznie zaskarżona przez stronę powodową. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z dnia 16.08.2017 r. stwierdził nieważność ww. decyzji, zaś Skarb Państwa Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwa K. nie wykazał przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym, ani Naczelny Sąd Administracyjny aby decyzja

wydana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi była wadliwa. W związku z powyższym Sąd Powszechny jest związany prawomocną decyzją administracyjną Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16.08.2017 r. Odnośnie do związania decyzją administracyjną wypowiedział się również Sąd Najwyższy w wyroku 16.02.2017 r. o sygn. akt I CSK 679/15 wskazując, że według poglądu ukształtowanego w judykaturze i aprobowanego w doktrynie prawa, ostateczna decyzja administracyjna mająca wpływ na stosunki cywilnoprawne, wydana przez uprawniony do tego przez ustawę organ administracji publicznej, wiąże sąd w postępowaniu cywilnym (...) Związanie sądu w postępowaniu cywilnym decyzją administracyjną ma podstawę przede wszystkim w treści art. 16 KPA. Sąd ten nie jest związany jedynie decyzją „bezwzględnie nieważną”, co nie jest równoznaczne z nieważnością decyzji w rozumieniu art. 156 KPA. Za decyzję bezwzględnie nieważną, która nie wiąże sądu w postępowaniu cywilnym, uważa się zaś tylko decyzję dotkniętą taką wadą, która dyskwalifikuje ją, jako akt administracyjny. Decyzją taką jest decyzja wydana przez organ oczywiście niewłaściwy lub bez zachowania jakiegokolwiek procedury. Za decyzję taką niekiedy uznaje się także decyzję wydaną bez jakiegokolwiek podstawy prawnej. W ocenie Sądu zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na przyjęcie, że powodowie utracili prawo własności nieruchomości składających się z działek nr (...) o powierzchni 24,12 ha położonych w miejscowości W. na podstawie zgodnej z prawem decyzji administracyjnej.

Strona pozwana podnosiła w toku postępowania, że brak jest związku pomiędzy wydaniem decyzji administracyjnej przez Naczelnika Gminy G., a pozbawieniem powódki i jej męża prawa własności nieruchomości. Powódka w toku niniejszego postępowania dochodzi odszkodowania w związku z faktycznym pozbawieniem jej własności nieruchomości. Skarb Państwa przejął nieruchomość należącą do strony powodowej, a następnie dokonał dalszych rozporządzeń nieruchomości na podstawie decyzji Naczelnika Gminy G. z 23 maja 1978 r. Oczywiście jest, że przyczyną, która wywołała zmiany własności spornej nieruchomości była decyzja wydana w 1978 r. To na jej podstawie Skarb Państwa został ujawniony w księdze wieczystej jako właściciel nieruchomości należącej do powódki i jej męża, a następnie sprzedał nieruchomość na rzecz osób trzecich. W związku z tym bezsprzecznie decyzja ta była zdarzeniem wywołującym szkodę.

Decyzja została wydana niezgodnie z prawem (bez podstawy prawnej), co wynika wprost z uzasadnienia decyzji z dnia 16 sierpnia 2017 r. Ministra (...) i należy ją uznać za oczywiście i bezpośrednio pozostającą w związku przyczynowym ze szkodą określoną jako utrata własności nieruchomości.

W ocenie Sądu, nie budzi zatem żadnych wątpliwości fakt, że skutki podjętej decyzji w 1978 r. obciążają władzę publiczną a zatem pozwanego. Podkreślić należy, że w związku z faktem nabycia nieruchomości od Skarbu Państwa przez osoby trzecie w dobrej wierze, osoby te pozostają pełnoprawnymi właścicielami nieruchomości. W związku z tym powódka nie może żądać wydania nieruchomości. Niemniej jednak, wbrew twierdzeniom pozwanego decyzja Naczelnika Gminy w G. z 15 października 1978 r. wywarła jednak skutki prawne i może stanowić podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej. Powódka oraz jej mąż zostali bezprawnie pozbawieni prawa własności nieruchomości przez co ponieśli szkodę majątkową. Przed wytoczeniem niniejszego powództwa mąż powódki zmarł, natomiast na podstawie dziedziczenia testamentowego jest ona jedynym jego spadkobiercą. W związku z tym jest ona uprawniona do występowania z roszczeniami dotyczącymi niezgodnego z prawem pozbawienia jej oraz jej męża prawa własności całej nieruchomości.

Mając na uwadze, że decyzja administracyjna stanowiąca źródło szkody została wydana przed 1 września 2004 r., a decyzja nadzorcza stwierdzająca nieważność tej decyzji lub stwierdzająca, że decyzję wydano z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. została wydana po tym dniu, podstawę prawną odszkodowania stanowi art. 160 § 1 k.p.a., zgodnie z którym stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Zgodnie z art. 160 § 2 k.p.a. do odszkodowania stosuje się przepisy kodeksu cywilnego za wyłączeniem art. 418 kc. Zgodnie z art. 160 § 3 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1, chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności.

Z dniem 1 września 2004 r. art. 160 kpa utracił moc i obecnie do roszczeń odszkodowawczych związanych z wykonywaniem władzy publicznej stosuje się przepis art. 417 - 417² k.c., niemniej jednak w niniejszej sprawie znajdzie zastosowanie uchylony już przepis. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 31 marca 2011 r. o sygn. akt III CZP 112/10 wskazał, że przepisy art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. stosuje się do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu. W niniejszej sprawie szkoda rozumiana jako pozbawienie powódki i jej męża prawa własności nieruchomości została wyrządzona decyzją z 1978 r., zaś nieważność tej decyzji stwierdzono w roku 2017 r.

Możliwość skutecznego dochodzenia odszkodowania przez powódkę otwiera się wraz z wydaniem decyzji nadzorczej przesądzającej o bezprawności działania władzy publicznej. Decyzją z dnia 16 sierpnia 2017 r., znak: (...), Minister (...) działając na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 kpa w zw. z art. 156 § 1 pkt 2 kpa uchylił zaskarżoną decyzję w całości i stwierdził nieważność decyzji Naczelnika Gminy w G. z dnia 23 maja 1978 r., nr. (...). Wydanie ww. decyzji było okoliczność bezsporną. Tym samym powódka wykazała podstawową przesłankę odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w postaci wydania decyzji z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. a także przesłankę w postaci szkody oraz związku przyczynowego pomiędzy nimi. Dochodzenie roszczenia odszkodowawczego na podstawie art. 160 § 1 kpa jest ograniczone w czasie. Zgodnie z art. 160 ust. 6 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. Z uwagi na fakt, że decyzja nadzorcza została wydana w dniu 16.08.2017 r., powódka wnosząc pozew w dniu 06.12.2017 r. dochowała terminu do wniesienia powództwa.

Ze względu na przesądzenie odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną stronie powodowej konieczne stało się ustalenie wysokości szkody. Powódka pierwotnie wniosła o zasądzenie odszkodowania w kwocie 900.000 zł, następnie zaś dokonała rozszerzenia powództwa do kwoty 1.204.000 zł. Pozwany kwestionował wysokość szkody. W związku z tym, że dokonanie wyceny spornej nieruchomości według stanu z dnia wydania decyzji, a według aktualnych cen na dzień wyrokowania wymagało wiedzy specjalnej Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości. Biegły określił wartość rynkową nieruchomości gruntowej położonej w W., gm. G. zabudowanej budynkiem mieszkalnym, budynkiem gospodarczym, stodołą i chlewem, obejmującą działki oznaczone uprzednio numerami (...)ujętymi w księdze wieczystej o numerze (...) z ograniczeniem ich powierzchni do 16,64 ha z wyłączeniem lasów według stanu na dzień 23.05.1978 r. i cen z dnia 29.12.2021 r. na kwotę 1.204.000 zł. Powódka nie zgłosiła zastrzeżeń do ww. opinii, natomiast strona pozwana złożyła szereg zarzutów co do jej treści. Biegły na rozprawie w dniu 14.06.2022 r. odniósł się wyczerpująco do podniesionych przez pozwanego zarzutów. Pozwany wnioskował o zobowiązanie biegłego do wskazania aktualnego numeru księgi wieczystej będącej podstawą ustaleń formalnych wobec nieruchomości objętej postępowaniem. Strona pozwana na etapie formułowania tezy dla biegłego nie zgłasza do niej zastrzeżeń ani nie wnosiła o jej uzupełnienia czy rozszerzenie. Biegły sporządził opinię w zakresie tezy wskazanej w postanowieniu Sądu nie wykraczając poza jej zakres. W związku z tym Sąd pominął wniosek pozwanego o zobowiązanie biegłego do aktualizacji numerów ksiąg wieczystych jako spóźniony. Ponadto, na rozprawie biegły wskazał że jest możliwość wykonania opinii opisującej historyczny podział działek, przypisanie ich do konkretnych ksiąg wieczystych i związanych z nimi obciążenia które się pojawiły, jednakże nie będzie miało to znaczenia dla określenia wartości nieruchomości wg stanu z 1978 r. W ocenie Sądu pisemna opinia, jak również ustna opinia uzupełniająca jest jasna, pełna oraz koresponduje z zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, a wnioski w niej zawarte są logiczne oraz zgodne z doświadczeniem życiowym.

Analiza zgromadzonych w sprawie dowodów oraz opinii biegłego nie pozostawiła żadnych wątpliwości co do wielkości powierzchni gospodarstwa oraz pozostawionych zabudowań i ich stanu na dzień wydania decyzji z dnia 23 maja 1978 r., które podlegały wycenie. Opierając się na wnioskach opinii, Sąd przyjął, że wartość szkody poniesionej przez powódkę wynosi 1.204.000 zł i odpowiada ona wartości rynkowej nieruchomości, której własności powódka została pozbawiona.

Sąd pominął wnioski pozwanego o zwrócenie się do instytucji z zapytaniem oraz o zwrócenie się do Sądu Rejonowego jak w piśmie z dnia 28.02.2022 r. jako spóźnione. Strona pozwana była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, który nie wykazał aby dopiero na tym etapie postępowania zaszła konieczność przeprowadzenia wnioskowanych w piśmie z dnia 28.02.2022 r. dowodów oraz nie było możliwości powołania się na nie wcześniej. Pozwany nie wykazał, aby był w posiadaniu nieruchomości powódki objętych pozwem w sposób umożliwiający jej wydanie, a więc że nie poniosła ona szkody w tym zakresie. To jego obciąża ciężar przeprowadzenia dowodu co do tego faktu. Jako potencjalny właściciel miał szansę to wykazać w niniejszym procesie poprzez stosowne dokumenty lub wniosek złożony na odpowiednim etapie postępowania.

Pozwany wskazywał, że odszkodowanie powinno zostać pomniejszone o wartość świadczenia wyrównawczego jakie powódka otrzymała w związku z opuszczeniem Polski i zamieszkaniem na terenie Niemiec. Powódka zaprzeczyła temu, aby ona czy jej mąż otrzymali takie świadczenie, a protokół przesłuchania powódki został doręczony pozwanemu w dniu 02.09.2021 r. Natomiast pełnomocnik pozwanego złożył wniosek dowodowy w tym zakresie prawie pół roku później. W ocenie Sądu wnioski dowodowe zgłoszone przez pozwanego na tym etapie postępowania są przede wszystkim spóźnione, ale również zmierzają do przedłużenia postępowania.

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 160 § 1, 2 i 3 kpa Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 900.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 23 września 2017 r. do dnia zapłaty, o czym orzekł jak **w pkt I sentencji wyroku**. Sąd uwzględniając zarzut przedawnienia oddalił powództwo ponad kwotę 900.000 zł, o czym orzekł **w pkt II sentencji wyroku**, a więc w takim zakresie w jakim zostało ono rozszerzone pismem wniesionym w dniu 25.01.2022 r.

Pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego na skutek rozszerzenia powództwa przez powódkę w dniu 25.01.2022 r. Jak zostało już wyżej wskazane Sąd uwzględnił ten zarzut dzieląc argumentację strony pozwanej. Powołany wcześniej przepis art. 160 § 6 kpa stanowiło o tym, że roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. Termin określony w ustawie kodeks postępowania administracyjnego jest terminem prawa materialnego oraz zawitym. Po upływie wskazanego terminu uprawnienie do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych wygasa. W niniejszej sprawie decyzja stwierdzająca nieważność decyzji z dnia 23.05.1978 r. została wydana w dniu 16.08.2017 r., a więc trzy letni termin upłynął przed dniem wniesienia pisma rozszerzającego powództwo z dnia 25.01.2022 r. tj. w dniu 16.08.2020 r. Tożsame stanowisko przyjął Sąd Apelacyjny w Białymstoku w sprawie o sygn. akt (...). Nie można również zgodzić się z stanowiskiem strony powodowej jakoby stan epidemii wstrzymał bieg terminu materialnego w niniejszej sprawie. Zgodnie z art. 15zss ust. 1 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem covid-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu (...) bieg terminów procesowych i sądowych w postępowaniach sądowych, w tym sądownoadministracyjnych, - nie rozpoczyna się, a rozpoczęte ulega zawieszeniu na ten okres. Przepis ten odnosi się wyłącznie do terminów procesowych (termin sądowy jest również terminem procesowym) i nie wpływa na bieg terminów prawa materialnego jak np. termin przedawnienia roszczenia (R. K., Wpływ stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu (...))¹⁹ na postępowanie cywilne, M. (...), nr 9, legalis).

Podobnie przedstawia się sprawa z zawieszeniem postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c. Przewidziane w art. 179 k.p.c. zawieszenie biegu wszystkich terminów odnosi się do terminów procesowych, a nie terminów prawa materialnego. Nic nie stało na przeszkodzie aby nawet w toku zawieszenia postępowania pełnomocnik powódki rozszerzył powództwo, przerywając bieg terminów przedawnienia kolejnych kwot.

W niniejszej sprawie jak zostało już podkreślone termin wystąpienia z roszczeniem odszkodowawczym nie uległ zawieszeniu w trakcie stanu epidemii czy zawieszenia postępowania lecz biegł w dalszym ciągu. Powódka była od chwili zaskarżenia decyzji z dnia 23.05.1978 r. reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, miała możliwości ustalenia w jakiej wysokości świadczenie jej przysługuje już w chwili złożenia pozwu – zaznaczyć należy, że w wezwaniu

do zapłaty skierowanym do pozwanego przed wytoczeniem powództwa określiła swoje żądanie na kwotę, której ostatecznie żądała. W związku z tym, w ocenie Sądu pozostawała już wówczas w przekonaniu co do tego, że kwota o jaką występuje nie wyczerpuje jej wszystkich roszczeń, jednak z rozszerzeniem powództwa czekała ponad 4 lata. Wobec powyższego Sąd uwzględnił zarzut przedawnienia zgłoszony przez pozwanego i oddalił powództwo ponad kwotę pierwotnie zgłoszoną w pozwie.

O odsetkach orzeczono na podstawie 481 § 1 i 2 k.p.c. uwzględniając roszczenie odsetkowe powódki w przeważającej części, o czym orzekł w pkt I sentencji wyroku. Sąd oddalił żądanie odsetkowe jedynie w części dotyczącej okresu od dnia 15.09.2017 r. do dnia 22.09.2017 r., o czym orzekł w pkt II sentencji wyroku. W ocenie Sądu, pozwany po otrzymaniu wezwania do zapłaty z dnia 08.09.2017 r. miał wiedzę o swoim zobowiązaniu i miał możliwość poczynienia ustalenia jego prawidłowej wysokości, w wyznaczonym przez powódkę terminie. Powódka w wezwaniu precyzyjnie określiła swoje żądanie i jednocześnie wyznaczyła 14-dniowy termin na jego spełnienie. Pozwany pismem z dnia 15.09.2017 r. odmówił wypłaty odszkodowania. Jednak mając na uwadze, że powódka wyznaczyła pozwanemu termin 14-dniowy, to upłynął on dopiero z końcem dnia 22.09.2017 r., a więc dopiero z dniem 23.09.2017 r. pozwany pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia. Z tego względu Sąd zasądził odsetki od dnia 23.09.2017 r., a nie od dnia wyrokowania na co wskazywała strona pozwana.

Z uwagi na niedoszacowanie roszczenia zawartego w pozwie, sytuację na rynku nieruchomości związaną ze wzrostem ich wartości i tendencjami inflacyjnymi, Sąd uznał, że nie ma podstaw nieuwzględnienia roszczeń odsetkowych od daty wyznaczonej w zgłoszeniu żądania. Zasądzenie ich od daty orzekania byłoby w tej sytuacji ewidentnym pokrzywdzeniem powódki.

Przechodząc do kosztów procesu Sąd Okręgowy zasądził je na podstawie art. 100 k.p.c. Sąd przyznał powódce od pozwanego koszty jej należne stosownie do swojej oceny, na co pozwala ostatnia część brzmienia tego przepisu. Na ocenę tę miał wpływ fakt, że roszczenie powódki zgłoszone w całości (również w części oddalanej) znajdowało podstawę w opinii biegłego. Jedynie z uwagi na podniesiony skutecznie zarzut przedawnienia jego części zostało oddalone. Powódka uległa swemu żądaniu w części tj. co do kwoty 304.000 zł oraz nieznacznie w zakresie części roszczenia odsetkowego. W związku z tym, mając na uwadze dyspozycje ww. przepisy Sąd orzekł należy jej się zwrot kosztów podniesionych zasadnie. W zakresie kosztów postępowania związanych z pierwotnie wniesionym pozwem, pozwany został nimi w całości obciążony, ponieważ powódka ulegał żądaniu jedynie w zakresie kilku dni dotyczących roszczenia odsetkowego. Natomiast kosztami wywołanymi złożeniem pisma rozszerzającego powództwo obciążona została w całości powódka, ponieważ ulegał temu żądaniu w całości.

Powódka w toku postępowania poniosła następujące koszty:

- opłata od pozwu w kwocie 45.000 zł,
- opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł,
- koszty zastępstwa procesowego 10.800 zł,
- wynagrodzenie tłumacza przysięgłego 250 zł
- wynagrodzenie biegłego sądowego z tytułu pierwszej opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości 5.385,60 zł,

w łącznej wysokości 61.452,60 zł i taką kwotę Sąd zasądził na jej rzecz od pozwanego.

Ponadto, powódka poniosła koszt związany z uiszczeniem opłaty sądowej od rozszerzenia powództwa w wysokości 15.200 zł i z uwagi na to, że przegrała w tym zakresie proces w całości (w zakresie rozszerzonego powództwa), pozwany nie został zobowiązany do zwrotu tej kwoty na rzecz powódki. Wynagrodzenie pełnomocnika powoda ustalono na podstawie § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

W związku z czym pozwany na rzecz powódki zobowiązany jest zwrócić kwotę 61.452,60 zł, o czym Sąd orzekł **w pkt III sentencji wyroku.**